

Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in Dil ve Üslupları Üzerine ^a

 PELİN KOCAPINAR ^b

Geliş Tarihi: 17.02.2019 | Kabul Tarihi: 06.05.2019

Öz: Ömer Seyfettin ile Sait Faik, bilindiği gibi Türk hikâyeciliğinin iki büyük ismidir. Makalede, tanınmış bu önemli yazarlarımızın kullandıkları dil esas alınarak üslupları hakkında bilgi verilmiştir. Hikâyecilerimizin dil özelliklerinin eserlerine yansımaları, kelimelerin kullanım sıklıkları ortaya konularak bunun sonucunda da üslupları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Ömer Seyfettin'in Falaka, Hürriyet Gecesi, Asilzâdeler adlı eserleri, Sait Faik'in Lüzumsuz Adam, İzmir'e, İhtiyar Talebe adlı hikâyeleriyle birlikte ele alınıp değerlendirilmiştir. Eserlerin söz varlığından hareketle kelime sıklığı incelenmiş, İlyas Göz ve Gökhan Ölker'in Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlükleri ile karşılaştırmalar da yapılmıştır. Kapsamın genişliği düşünülerek söz varlığında sınırlamaya gidilmiştir. Üçer hikâyede, tam olmasa da, yazarların üsluplarıyla ilgili fikir vereceğinden hareketle insan özellikleri, nitelik, renk, sayı, çokluk, duyu organları, konuşma dili, diyalog gibi belirli alanla ilgili çeşitli kelimeler değerlendirilmiştir. Yazıda görüleceği üzere çalışma sonucunda dilin; insanların benimsediği yaşam tarzı, dönemi, üslubu gibi birçok konuda, kişiyi tanıtıcı ipuçları da verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dil, edebiyat, söz varlığı, üslup, sıklık çalışması, Ömer Seyfettin, Sait Faik.

^a Bu makale, 9-12 Eylül 2018 tarihlerinde düzenlenen 3. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

^b Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Böl. pkocapinar@yahoo.com

Ömer Seyfettin and Sait Faik on Language and Style

Abstract: Ömer Seyfettin and Sait Faik, as it is known are the two great names of Turkish storytelling. The article is given information about the styles of these prominent writers based on the language they use. Reflections of our storytellers on the works of language features, by revealing the frequencies of the use of words, as a result of this, it has been emphasized on their styles. In this context, Ömer Seyfettin's "Falaka, Hürriyet Gece-si, Asilzâdeler" named works, Sait Faik's "Lüzumsuz Adam, İzmir, Eski Talebe" together with the stories were taken and evaluated. Based on the vocabulary of the works, the frequency of vocabulary was examined, there were also comparisons with İlyas Göz and Gökhan Ölker's Dictionaries of Word Frequency of Written Turkish. In these three stories, not exactly, various words related to the specific area such as human characteristics, quality, color, number, multiplicity, sensory organs, speech-language, dialogue were evaluated, since this would give an idea about the styles of the authors. As can be seen in the article, in the result of the study, it has been seen that language, people give clues on many subjects such as the lifestyle, period and style they adopted.

Keywords: Language, literature, vocabulary, style, frequency study, Ömer Seyfettin, Sait Faik.

© Kocapınar, Pelin. "Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in Dil ve Üslupları Üzerine." *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2019), 343-366.

Giriş

Duyguları ve düşünceleri ifade etme aracı olan dilin kullanımı, kişiden kişiye değişiklik gösterir. Dil; insanların benimseydiği yaşam tarzı, kişilik özellikleri, üslubu gibi pek çok konuda, kişiyi tanıtıcı ipuçları da verir. Aynı şekilde edebiyatçılarımızın eserlerinde kullandıkları dil de kendileri, üslupları hakkında birçok yönden bilgi sahibi olmamıza imkân tanır.

Üslup kelimesi dilimize Arapçadan geçmiştir. Güncel Türkçe Sözlük'te kelimeye üç anlam verilmiştir:

1. Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz.
2. Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil.
3. Edebiyat alanıyla ilgili "Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil."¹

*Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü'*nde terim, *biçem* kelimesine gönderme yapılarak ele alınmıştır:

1. Bir kişinin duygularını, düşüncelerini dile getirme tarzı, yazma ya da söyleme biçimi; bir metnin, söylemin diline ilişkin özelliklerin (dilbilgisel özellikler, sözcükleri seçim ve kullanımı; ölçünlü, argo, kaba, teklifsiz vb, metnin türü ve özelliği; anlatı, tartışma, gülmece, vb.) tümü.
2. Bir sanatçıya, bir çağa ya da bir ülkeye özgü anlatım tekniği, söyleyiş ve biçimlendirme özelliği.²

Berke Vardar da *biçem* terimini kullanarak Almanca *stil*, Fransızca ve İngilizce *style* kelimeleriyle eş anlamlı olduğunu göstermiş ve şöyle açıklamıştır: "Bir bireyin dilsel gereç ve olanakları kendine özgü ölçütlerle seçip kullanması sonucu söyleme kattığı kişisel nitelikli özelliklerin tümü. (*Deyiş* de denir)."³

¹ "Üslup", Erişim Tarihi: 02.03.2019, <http://www.tdk.gov.tr>.

² Yusuf Çotuksöken, *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim, 2012), s. 42.

³ Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Multilingual, 2002), s. 40.

Adem Çalışkan çeşitli kaynaklardaki bilgilere göre, kelime kökeninin Latincedeki “kazık yahut yazmak için ucu sivri alet (kalem)” anlamına gelen “*stilus*’a ve Grekçe ‘*stylos*’a dayandığını, *üslup*, *üslupbilim* terimlerinin, Fransızcada *stylistique*, İngilizcede *style* veya *stylistics*, Almandada *stilistik*, Arapçada *üslûb*, *üslûbiyyât*, *el-üslûbiyye*, *el-‘ilmü’l-üslûb* olarak yer alırken Türkçede *üslûp*, *biçem*, *deyiş*, *özanlatı* ile *üslûbiyyât*, *üslûp ilmi*, *üslûp bilgisi*, *üslûpbilimi*, *üslûpbilim*, *biçembilgisi*, *biçembilim*, *deyişbilim* gibi farklı terimlerle karşılandığını belirtir⁴.

Türkçede aynı kavram için kullanılan terim çokluğu, üslup kavramında da kendisini göstermektedir. Bu terimler yukarıda verilmiştir.

Çalışkan, yazılı veya sözlü anlatımlarda kişinin kendine özgü farklı dil kullanımlarının *üslûb*’u meydana getirdiğini belirtir. *Üslûpbilim*’i, “*üslûp* araştırmalarına modern dilbilim teorisi ve metodolojisini uygulayan dilbilimin bir dalı ve dilin kullanılma tarzları ile kullanımdaki dil *üslûp*larını araştıran bir disiplin” olarak açıklayan Çalışkan, *üslup* ve *üslupbilim*, herhangi bir metni dilbilimsel *üslup* ve/veya *üslupbilim* ya da edebî *üslup* ve/veya *üslupbilim* açısından incelediğini belirtir. Dilbilimsel *üslup* ve *üslupbilim*, bir metnin dil özelliklerini araştırarak o metinde dilin kullanımı ve etkileri ile ilgilenir, cümle örnekleri gibi dildeki araçları araştırıp inceler. Yazarın *üslubu* ile yazının amacını, metnin dil incelemesi açıklar. Yazıda edebî *üslup* ve *üslupbilim*, edebî eleştiri ile eş anlamlı olarak görülür⁵.

Üslubu dilden ayrı düşünmenin mümkün olmadığını belirten Şerif Aktaş ise, metnin malzemesi dil olduğu için, metni inceleme ve değerlendirme işine dilden başlamanın yerinde olacağını, *üslup* incelemesinin dilbilimle iç içe olduğunu belirtir. Ona göre, *üslûp* incelemesi dilbilimden çok edebiyat araştırmasıdır, edebiyat araştırmısından çok dilbilime yakın bir çalışma alanıdır.

⁴ Adem Çalışkan, “*Üslûp* ve *Üslûpbilim* Üzerine-1: İlk Belirlemeler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/34, 2014, s. 33-34.

⁵ Çalışkan, “*Üslûp* ve *Üslûpbilim* Üzerine-1: İlk Belirlemeler”, s. 39,48.

Konuşan veya yazan insanın mizacı, kültürü, psikolojisi, niyeti, dinleyici veya okuyucularla ilişkisi onun, dilin imkânları çerçevesinde yapacağı seçimi etkiler.⁶

Konuyla ilgili geniş kapsamlı çalışma yapan Hüseyin Özbay, dilin kullanım şeklinin de yazarın üslup ve karakterini gösterdiğinden bahseder.⁷

Yukarıdaki pek çok tanım ve açıklamadan anlaşıldığı gibi, dil ile üslup birbirini tamamlayan çalışma sahalarıdır. Kişinin kullandığı dil, üslubu hakkında bilgi sahibi olmamıza da imkân tanımaktadır. Dil ve edebiyat başta olmak üzere pek çok alanlarda üslup incelemeleri yapılırken çeşitli yollara başvurulmaktadır. Örneğin kelimelere veya cümlelere dayalı olarak dilbilgisi verilerinin ışığında üslup çalışmaları yapılmaktadır. Literatürde, kelimelerin, cümlelerin kısmen veya tamamen, bu dil birimlerinin birlikte ya da sadece biri kullanılarak ve kelimelerin kullanım sıklıkları da dikkate alınarak yapılan çeşitli üslup incelemeleri bulunmaktadır.⁸

Bu yazıda, kullanılan dilden yola çıkılarak tanınmış iki önemli hikâyecinin üslubuna doğru kısa bir yolculuk yapılacaktır. Her iki yazarın eserlerinin dil ve üslup özelliklerini ele almadan önce yazarlar ve dönemleri hakkında kısa bazı bilgiler vermek uygun olacaktır.

Bilindiği gibi Ömer Seyfettin ve Sait Faik Abasıyanık, Türk hikâyeciliğinin iki büyük ismidir. Ömer Seyfettin (ÖS), 1884-1920 yılları arasında kısa bir ömür sürdürmüş olup Sait Faik

⁶ Şerif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri* (Ankara: Akçağ Yayınları:30, 1993), s. 11,13,39.

⁷ Hüseyin Özbay, *Çolpan'ın Şiirleri* (Ankara: TKAE Yayınları, 1994), s.176.

⁸ Ayşe Eda Gündoğdu, "Haldun Taner'in Konçinalar Adlı Öyküsünün Biçembilimsel Açısından İncelenmesi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/8, 2012, s. 40-50; Muhsine Börekçi ve Yusuf Tepeli, "Tarık Buğra'nın 'Ömer' Adlı Hikâyesinin Dil ve Üslup Açısından Tahlili", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6, 1996, s. 29-66; Gökhan Ölker, "Mustafa Kutlu'nun 'Kara Kumudur Kalan' Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 2017, s. 427-435; Bünyamin SARIKAYA, "Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil-Üslup ve Cümle Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5/1, 2016, s. 351-370.

(SF) ise 1906-1954 yılları arasında yaşamıştır.⁹ Dilde sadeleşmeyi savunup halkın anlayacağı dille yazmayı benimseyen ve eserlerinde millî bilinci uyandırmaya çalışan Ömer Seyfettin, Maupassant tarzı hikâye de denilen olay hikâyeleriyle, Sait Faik ise Çehov'un öncülük ettiği durum hikâyeleriyle tanınır.

Yaşadıkları yıllardan anlaşıldığı gibi Ömer Seyfettin, Cumhuriyet'ten önceki çalkantılı dönemi, Meşrutiyeti yaşamış bir hikâyecidir. O yıllarda *meşrutiyet* kavramı insan hayatında önemli yer tuttuğu için bu kelime Ömer Seyfettin'de sık geçmektedir. Sait Faik ile aralarında, yaşadıkları dönem bakımından az sayılamayacak bir zaman farkı vardır. Sait Faik, Cumhuriyet'in kuruluşundan harf inkılâbına, II. Dünya Savaşı dâhil pek çok olaya ve çeşitli alanlarda ortaya çıkan değişim ve dönüşümlere şahit olmuş bir edebiyatçıdır. Bütün bunlar, doğal olarak dönemine göre kullanılan dile de yansımıştır. Bunun için ele alınan hikâyelerin mümkün olduğunca ilk baskılarına veya ilk baskılarının esas alındığı çalışmalara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Realist olarak bilinen söz konusu yazarların benimsedikleri hikâye tarzının özelliklerine göre eserlerini ele alışları farklılık gösterir. Örneğin Maupassant tekniğiyle yazılmış hikâyelerde, merak uyandıran sürprizli olaylar, nesnel ve gerçekçi anlatım, düğüm ve çözüm bölümleri tam olarak belirlenmiş tarz söz konusudur. Çehov tarzı da gerçekçi olup burada önemli olan olay değildir. Yaşamın herhangi bir kesitini yakalayarak çarpıcı bir etkiyle vermedir önemli olan. Olay hikâyesi giriş, gelişme, sonuç bölümleriyle klasik yapıyı yansıtırken durum hikâyesinde giriş ve sonuç bölümleri genellikle ihmal edilir. Bundan başka, gözlem odaklı olay ve insan ile hikâye malzemelerinin kullanılma biçiminde farklılıklar görülür. Olay hikâyesi, özenle seçilen ve şaşırtıcı sonla biten olay örgüsü üzerine kuruludur. Durum hikâyesi, olay örgüsü üzerine kurulmamıştır, olayın önemi azalmış olup hikâyelerde büyük olaylar yer almaz. Şahıs kadrosu açısından, olay hikâyesi itinayla seçilen kişilerden,

⁹ Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, (İstanbul: Varlık Yayınları, Sayı: 952, 2007). s.10,333.

durum hikâyesi ise sıradan insanlardan oluşur. Olay hikâyesinde açıklama, tasvir ve tahlil kullanılarak ayrıntılı bir anlatımla okuyucunun hayal gücüne pek bir şey bırakılmaz. Durum hikâyesinde sezdirme önceliklidir ve günlük hayattan seçilen konunun sezilmesi de okuyucuya bırakılır.¹⁰ Maupassant tarzı da denilen olay hikâyesinde ruh tahlillerine, Çehov tarzında ise portre ve karakter çizimine önem verilmiştir.¹¹

Belli başlılarının verilmeye çalışıldığı olay ve durum hikâyelerinin özellikleri, bu hikâyelerin temsilcileri olarak Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in eserlerine genellikle yansımıştır. Çalışmada ele alınan hikâyelerin dil ve üslup incelemesi yapılırken eserlere yansıyan bu özelliklere de temas edilmiştir.

Farklı hikâye tarzını benimseyen, farklı zamanlarda yaşayan, farklı kişiliklere, yaşam tarzına, özelliklere sahip olan bu iki yazarın dil ve üslup farklılıklarını daha açık şekilde görebilmek için böyle bir çalışma yapılmıştır.

İnceleme

Çalışmanın temelinde, Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in kullandıkları dilden yola çıkılmış, dile temas ederken üsluplarına da değinilmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi, üslubu belirlemede pek çok yöntem kullanılmakta olup kelime sıklıkları da bunda belirleyici rol oynamaktadır. Kişinin görüşleri, psikolojisi, duygu ve düşünceleri kullandığı kelimelere, dile yansır. Söz konusu şahsiyetlerin de dil özellikleri, bu özelliklerin eserlerine yansımaları, kelimeleri kullanım sıklıkları ortaya konularak üslupları, toplam 18378 kelimedenden oluşan üçer hikâye çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmiştir. Dil ve üslup incelemesi çerçevesinde tüm söz varlığının ele alınması, kapsamı genişleteceği için sınırlamaya gidilmiştir; insan özellikleri, nitelik, renk, sayı, çokluk, duyu organları, konuşma dili, diyalog gibi belirli alan ile ilgili çeşitli kelimeler değerlendirilmeye alınmıştır. Söz konusu üçer hikâye ve belirlenen söz varlığı, tam anlamıyla olmasa da

¹⁰ İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş 2*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), s. 27-29, 114-115.

¹¹ Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, s.119.

yazarların üsluplarıyla ilgili fikir verebilmektedir. Dil açısından belli alanlardaki kelimeler, üslup bakımından yazarların hangi özelliklerinin ön plana çıktığını (gözlem, dinamizm, ayrıntı, dikkat, canlılık, diyalog, tasvir, tahlil, vb.) yansıtmaktadır.

Birbirine yakın uzunluklarda seçilen Ömer Seyfettin ve Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerine bu yönden bakıldığında, onların genel olarak dili kullanma tarzı ve bu vesileyle de üslupları ortaya çıkacaktır. Yazarların dili kullanımlarında görülen farklılıklar, dönemden olduğu kadar hikâyelerin konularından da kaynaklanmaktadır. Çalışmamızda bu durum da dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır. Örneğin *asalet* kelimesinin ÖS'de 40 kez, SF'de 2 kez yer alması, *asil* kelimesi ve türevlerinin ÖS'de 46, SF'de 1 kez bulunması, ÖS'nin *Asilzâdeler* başlığını verdiği hikâyesinden yani konusundan kaynaklanmaktadır. Tıpkı *talebe* kelimesinin ÖS'de hiç kullanılmazken SF'de 45 kez geçmesinin SF'nin *İhtiyar Talebe* hikâyesinin konusundan kaynaklanması gibi.

Ömer Seyfettin'in, konularını genellikle gerçek yaşamdan aldığı hikâyelerinde, uzun cümlelerden ve süslü anlatımlardan uzak olan sade bir dil anlayışını benimsediği açıkça görülür.

Bu çalışmada Ömer Seyfettin'in 9411 kelimedenden oluşan *Falaka, Hürriyet Gecesi, Asilzâdeler*¹² adlı eserleri herhangi bir ölçüte bağlı kalınmadan seçilmiş, kullandığı dil ve üslubu hakkında sayısal verilere dayalı olarak bilgi verilmiştir. Sait Faik'in 8975 kelimedenden oluşan *Lüzumsuz Adam*¹³, *İzmir'e*¹⁴, *İhtiyar Talebe*¹⁵ adlı hikâyeleri, Ömer Seyfettin'in adı geçen hikâyeleriyle birlikte değerlendirilecektir. Daha sonra konu, İlyas Göz¹⁶ ve Gökhan

¹² Nâzım Hikmet Polat, *Ömer Seyfettin, Bütün Hikâyeleri*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011). s. 463-478, 1163-1189.

¹³ Sait Faik, Abasıyanık, *Sait Faik-Bütün Eserleri 2, Şahmerdan-Lüzumsuz Adam*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974). s. 125-134.

¹⁴ Sait Faik, Abasıyanık, *Mahalle Kahvesi*, (İstanbul: Varlık Yayınları, 1950), s. 69-78.

¹⁵ Sait Faik, Abasıyanık, *Sait Faik-Bütün Eserleri 1, Semaver/Sarıncı*, (Ankara: Bilgi Yayınevi: 1973). s. 99-126.

¹⁶ İlyas Göz, *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* (Ankara: TDK Yayınları:823, 2003).

Ölker'in¹⁷ *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlükleri* ile birlikte karşılaştırılarak ele alınacaktır.

İlyas Göz'ün (İG) eserinde, 1995-2000 yılları arasını değerlendirmiş ve özel isimler, rakamlar, soru takıları vb. kelime ve ekler, sıklık analizine alınmamıştır. Sonuçta dokuz ana kategoriye göre (basın, roman-hikâye, bilim, popüler bilim, güzel sanatlar-biyografi, hobi, din, okul kitabı, muhtelif) hazırlanan yazılı ürünlerden 975141 kelimenin sıklık analizi oluşturulmuştur.¹⁸

Gökhan Ölker (GÖ) kitabında, İlyas Göz gibi hemen hemen aynı kriterlere göre 1945-1950 yılları arasını incelemiştir. Ancak Ölker'in çalışmasında *bilim* ile *popüler bilim* kategorisi *bilim* başlığında birleştirilmiş olup sekiz kategoriye göre 929015 kelimenin sıklık analizi yapılmıştır.¹⁹

Bu çalışmada, kelime sıklığı hesaplanırken Microsoft'un geliştirdiği "Office" programları kullanılmış ve gerekli görülen yerlerde bazı kelimeler, tek tek sayılarak da incelenmiştir. Kelime sıklığı tespiti yapılırken *soru ekleri* toplam kelime sayısına dâhil edilmemiştir.

Toplam 18378 kelimedenden oluşan hikâyelerde görülen dil ve üslup farklarını genel olarak şöyle inceleyebiliriz:

İnsan ve Cinsiyetle İlgili Kelimeler

Durum hikâyesinin temsilcisi olan SF'nin eserlerinde insanın ön planda olduğu, kelimelere yansımıştır. "Bir insanı sevmekle başlar her şey." diyen Sait Faik insana önem vermiş, eserlerinde insanı, sıradan insanı ele almıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, insan ve onun cinsiyetiyle ilişkili kelimelerin kullanım sıklığı durumu daha iyi açıklamaktadır.

¹⁷ Gökhan Ölker, *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası)*, (Konya: Kömen Yayınları, 2011).

¹⁸ Göz, *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*.

¹⁹ Ölker, *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*.

Tablo 1: İnsan ve cinsiyetle ilgili kelimeler

	ÖS	ÖS/9412	SF	SF/8975	GÖ	GÖ/929015	İG	İG/975141
insan	11	%0,12	46	%0,51	1768	%0,19	3352	%0,34
adam	14	%0,15	29	%0,32	1033	%0,11	1169	%0,12
erkek	2	%0,02	14	%0,16	450	%0,05	746	%0,08
oğlan	10	%0,11	8	%0,09	46	%0,005	108	%0,01
kadın	3	%0,03	99	%1,10	1251	%0,13	1898	%0,19
kız	8	%0,08	50	%0,56	1578	%0,17	1088	%0,11
genç	10	%0,11	11	%0,12	1050	%0,11	817	%0,08
madam	-	-	11	%0,12	55	%0,01	22	%0,002
mösyö	4	%0,04	5	%0,06	15	%0,002	13	%0,001
bonjur	-	-	2	%0,02	6	%0,001	-	-
Toplam	62	%0,66	275	%3,06	7252	%0,78	9213	%0,94

Tabloda *insan*, *adam*, *erkek*, *oğlan*, *kadın*, *kız*, *genç*, *madam*, *mösyö*, *bonjur* kelimelerinin sıklıkları genel toplama göre ÖS'de %0,66, GÖ'de %0,78, İG'de %0,94 oranlarında görülürken SF'nin diğerlerine göre bu kelimeleri %3,06 gibi büyük bir oranda fazla kullandığı görülür. Sıklık açısından ilk 50 kelime içinde, SF'den tablodaki *insan*, *kadın*, *adam*, *kız* kelimeleri yer alır iken ÖS'den hiçbir kelime bulunmamaktadır.

Tabloda yer alan kelimeler yanında insanla ilgili başka kavramların da dikkat çeken özellikleri bulunmaktadır: Seçilen üçer hikâyeye, kişiler açısından değerlendirildiğinde, Fransızların ve Fransızcanın döneme göre etkisi ÖS'nin *Asilzâdeler* hikâyesinde fazlaca görülmektedir. *Prens Eternel dö Kara Tanburîn*, *Müzekki dö Civan*, *Prens Efruz dö Kızıl* gibi kişi isimlerinde görülen İngilizcedeki *of*, Türkçedeki *+nın* tamlayan eki olan *dö* eki, ÖS'de 14 iken SF'de hiç yoktur.

Millî edebiyatın öncüsü olmasına rağmen Ömer Seyfettin, Batı edebiyatına karşı değildir. O, İzmir'de Fransızca öğrenerek Fransız edebiyatıyla ilgilenmiş, bu dilden tercüme yapmış-

tır.²⁰ *Asilzâdeler* hikâyesinde görülen Fransızcanın izleri, belki de ÖS'nin aldığı Fransızca eğitim ile yaptığı çalışmalardan kaynaklanmaktadır. Her ne kadar Fransızcanın etkisiyle *dö* ekinin ÖS'de örnekleri görülse de Batı kaynaklı yabancı dillerin etkisi *madam*, *mösyö*, *bonjur* kelimelerinin fazlalığıyla SF'de de hissedilmektedir.

Tablo 1'den de anlaşıldığı gibi SF'de şahıs kadrosu ÖS'den fazla karşımıza çıkıyor. Necatigil'in eserinde Sait Faik'le ilgili belirtilen şu tespit de durumu teyit etmektedir: "Ada ve deniz hikâyelerinde kahraman sayısı az ve belli, şehir hikâyelerinde ise dikkati dağıtacak kadar bol ve çeşitlidir."²¹ Ancak incelenen hikâyelerde, ÖS'de sosyal tabaka daha belirgin şekilde göze çarpmaktadır. SF'de yer almayan *avam* kelimesinin 5, *uşak*'ın 7, *veliaht*'ın 1, *vezir*'in 1, *prens*'in 6, *prens*'in 85, *şeyh*'in 4 kez kullanılması gibi.

Öte yandan ÖS'de sıkça dile getirilen ve erkek şahıs isminin yanında genellikle saygıyı da yansıtarak hitap olarak kullanılan 96 adet *bey* kelimesinin, SF'de 5 kez görülmesi ve *bay* kelimesinin iki yazar tarafından hiç kullanılmaması da dikkat çekicidir. İncelenen metinlerin verdiği ipuçlarına göre *Efruz Bey*, *Mansur Bey* gibi hitaplar ÖS dönemi için olağandır; *bay* unvanı henüz ortaya çıkmamıştır. Sıklıkta ise üçüncü sıradadır. *Hâkim efendi* örneğinde olduğu gibi birkaç kez de olsa *bey* yerine *efendi* kelimesinin ÖS'de kullanıldığı da görülür. Aynı şekilde konudan da kaynaklanan *Hoca Efendi* örneği 35 kez kullanılmıştır. SF'de ise aynı anlamda *efendi* kelimesi 1 defa kullanılmıştır. Sonuçta bu tür kullanımlar dönemden kaynaklanmaktadır. Aynı kelimeden türeyen *hanımefendi* kelimesi de ÖS'de 7 kez bulunurken SF'de hiç bulunmamakta, bunun yerine *hanım* kelimesi SF'de 1 kez geçmektedir.

Çehov tarzı hikâye de denilen durum hikâyesinde kişiler; ayrıcalıkları olmayan, sürekli etrafımızda görebileceğimiz, sıra-

²⁰ Hülya Argunşah, *Ömer Seyfettin, Hikâyeler 1*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017). s. 34.

²¹ Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, s.10.

dan insanlardır ve itinayla seçilmiş değillerdir.²² SF de yüksek zümre denilen kesimden geldiği hâlde eserlerindeki kişiler üst tabakadan değil halktandır, orta veya orta sınıfın altındaki insanlar, sıradan insanlardır.

Sıklık analizinde konudan kaynaklanan kişiler ve onların sosyal statülerini yansıtan *bey*, *prens*, *efendi* gibi kelimeler ÖS'de; *ihtiyar*, *talebe* kelimeleri de SF'de ilk sıralarda yer almaktadır.

Bu sonuçlardan, SF'nin insanı ön plana aldığı; olay hikâyesinde şahıs kadrosunun özenle seçilen kişilerden oluşması özelliğinin ÖS'ye de kişiler ve sosyal statüler aracılığıyla yansıdığı görülmektedir.

Fizikî Özellikler

İncelenen hikâyelerde, kişinin fizikî özellikleriyle ilgili kelimeler, istisnaları olsa da, eserlerinde insanı esas alan SF'de daha fazla karşımıza çıkar. Aşağıdaki tablo durumu örneklenmektedir:

Tablo 2: Fizikî özellikler

	ÖS	ÖS/9412	SF	SF/8975	GÖ	GÖ/929015	İG	İG/975141
yüz	7	%0,07	18	%0,20	741	%0,08	807	%0,08
çehre	1	%0,01	5	%0,06	66	%0,01	15	%0,002
saç	3	%0,03	19	%0,21	195	%0,02	331	%0,03
dudak	2	%0,02	7	%0,08	219	%0,02	157	%0,02
vücut	3	%0,03	9	%0,10	480	%0,05	503	%0,05
parmak	3	%0,03	6	%0,07	172	%0,02	226	%0,02
yanak	1	%0,01	4	%0,04	74	%0,01	66	%0,01
kambur	-	-	4	%0,04	9	%0,001	13	%0,001
Toplam	20	%0,21	72	%0,80	1956	%0,21	2118	%0,22

SF, hikâyelerinde insanları, özellikle sıradan insanları gözlemleyerek onların portrelerini çizer, bunu yaparken nitelikle-

²² Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş 2*, s. 28-29.

rinden de bolca yararlanır. Tabloda görüldüğü gibi toplamda SF'nin kişiyle ilgili fiziksel özellikleri kullanma sıklığı diğerlerine göre oldukça fazladır.

Nitelik Bildirenler

Durum hikâyesinin temsilcisi olan SF'nin eserlerinde tasvirlerin fazlaca görüldüğü ve bunun sonucunda da nitelik bildiren kelimelerin çok kullanıldığı, gözleme oldukça yer verildiği dikkati çeker. SF iyi bir gözlemci olarak çevresini, toplumu önce gözlemler sonra kendi dil ve üslubuyla, dikkat çekici yönleriyle yazar. ÖS'nin eserlerinde de gözleme ve bunun sonucunda sıfatlara yer verilmiş olsa da SF'de bu durum daha ön plandadır. Yerine göre sıfat, yerine göre isim, bazen zarf gibi farklı türlerde karşımıza çıkan bu tür nitelik bildiren kelimelerin hikâyelerdeki varlığı da durumu açıklamakta, ÖS ve ortalama ya göre genel olarak SF'nin bu tür kelimeleri kullanımı, açık arayla önde görülmektedir. Tasvirler ve nitelik bildiren kelimelerden hareketle SF'nin üslubuyla ilgili bir diğer dikkat çeken nokta, cümlelerin uzunluğudur. SF'nin cümlelerinde tasvirler, portreye ve dolayısıyla sıfatlara bolca yer verilişi bu duruma neden olmaktadır.

Bu tür kelimelerle ilgili olarak *nasıl* sorusu ve cevabı da önemli olmaktadır. ÖS'de 9, SF'de 17 *nasıl* kelimesi varken bu soruya cevap olarak verilen nitelik bildiren kelimelerin metinlerdeki kullanım sıklığını rastgele seçilen bazı örneklerle şöyle gösterebiliriz:

Tablo 3: Nitelik bildiren kelimeler

	ÖS	ÖS/9412	SF	SF/8975	GÖ	GÖ/929015	İG	İG/975141
<i>nasıl</i>	9	%0,10	17	%0,19	617	%0,07	781	%0,08
<i>küçük</i>	19	%0,20	32	%0,36	887	%0,10	996	%0,10
<i>büyük</i>	35	%0,37	19	%0,21	3043	%0,33	2133	%0,22
<i>iyi</i>	9	%0,10	14	%0,16	1211	%0,13	1907	%0,20
<i>kötü</i>	1	%0,01	5	%0,06	170	%0,02	423	%0,04

güzel	4	%0,04	31	%0,35	910	%0,10	855	%0,09
çirkin	-	-	19	%0,21	63	%0,01	62	%0,01
uzun	8	%0,08	15	%0,17	617	%0,07	781	%0,08
kısa	2	%0,02	3	%0,03	368	%0,04	457	%0,05
rahat	1	%0,01	8	%0,09	144	%0,02	206	%0,02
yavaş	17	%0,18	3	%0,03	61	%0,01	352	%0,04
zengin	10	%0,11	10	%0,11	242	%0,03	175	%0,02
fakir	3	%0,03	8	%0,09	117	%0,01	57	%0,01
ucuz	-	-	2	%0,02	7	%0,001	108	%0,01
pahalı	-	-	2	%0,02	62	%0,01	104	%0,01
yüksek	5	%0,05	-	-	680	%0,07	646	%0,07
canlı	2	%0,02	7	%0,08	156	%0,02	239	%0,02
capcanlı	-	-	1	%0,01	1	%0,0001	3	%0,0003
eski	11	%0,12	4	%0,04	1095	%0,12	708	%0,07
yeni	7	%0,07	13	%0,14	1504	%0,16	1597	%0,16
yepyeni	-	-	1	%0,01	30	%0,003	54	%0,01
sıcak	-	-	7	%0,08	238	%0,03	322	%0,03
ağır	5	%0,05	15	%0,17	267	%0,03	316	%0,03
hafif	1	%0,01	7	%0,08	204	%0,02	195	%0,02
bütün	36	%0,38	27	%0,30	2682	%0,29	1447	%0,15
tatlı	2	%0,02	7	%0,08	148	%0,02	17	%0,002

Yukarıdaki tabloya göre *büyük*, *yüksek*, *yavaş*, *eski* kelimele-
rinin ÖS'de fazla kullanıldığı göze çarpıyor. ÖS, SF'ye göre bir
şeyin boyutu, hızı, eski olmasıyla daha fazla ilgili görülüyor.
Hareketin göstergesi olan *yavaş* kelimesinin fazla oluşu da üs-
lupta dinamizmi yansıtıyor. Ancak *yavaşça* kullanımı dışında 16
yavaş kelimesi, 8 adet ikilemeyi oluşturduğu için de sayıca faz-
ladır. Ama *eski* ve *yüksek* kelimesi ÖS'de bile genel ortalamanın
üzerinde bulunmuyor. Bununla birlikte *eski*, *büyük*, *iyi*, *tatlı*
sıfatlarının kullanım sıklıklarının GÖ ile İG'de de çok farklı

olması dikkat çekicidir. Karşılaştırmalarda genel ortalama olarak İG'yi değil, GÖ'yü esas almak daha mantıklı görülmektedir. Çünkü GÖ, 1945-50 yılları arasını incelediği için tarih olarak ÖS ve SF'ye daha yakındır.

Sait Faik açık bir şekilde *küçük, çirkin, iyi, kötü, güzel, rahat* vb. gibi genellikle nitelik bildiren kelimeleri Ömer Seyfettin'den fazla kullanmıştır. GÖ ve İG'ye göre bazıları ortalamadan da fazladır. Mesela *küçük* kelimesinin genel ortalaması (GÖ ve İG) %0,10 iken SF'de %0,36 olması çok anlamlıdır. Demek ki SF küçük, sıradan şeylere, ayrıntılara önem veriyor. SF'nin eserlerinde de yaşadığı çevredeki insanlardan seçilen, üst tabakadan olmayan insan kadrosu oldukça genişir: sütçü, marangoz, işkembeci, manav... vb. ÖS'de de bulunan bu kelime sıklığının, genel ortalamadan fazla olsa da SF kadar olmadığı görülüyor.

Tabloya genel bakıldığında ise diğer nitelik bildiren kelimelerin de SF'de daha fazla kullanıldığı dikkat çekmektedir. Çünkü ÖS'de tasvirin bulunduğunu ama ön planda olmadığını görüyoruz. ÖS'de öncelikli olan olaydır. Argunşah, olay hikâyesinin en önemli temsilcisi olan ÖS'nin, gözlemlerini de ekleyerek tahlil ve yorumlarını uzun şekilde anlatmayıp tasvirleri kısa verdiğini belirtir²³. Bu nedenle tasvir sonucu oluşan sıfat türündeki kelimelerin de onun hikâyelerinde fazla olmaması doğaldır. *Sıcak* sıfatı ise ÖS'de hiç bulunmamakta, SF'de genel ortalamasının da üstünde yer almaktadır. Ancak *yavaş* kelimesinin tekrarıyla oluşan *yavaş yavaş* ikilemesi şaşırtıcı kullanımla ÖS'de 8, SF'de 1 kez görülmektedir. SF'de de tablodaki kelimelerden oluşan ikileme şeklinde örnekler vardır: *ağır ağır 4, canlı cansız 1, rahat rahat 1* kez gibi.

Bir metinde, sıfatların fazla olması, okuyucunun hem hayal dünyasının zenginleşmesine hem de metinde geçenlerle ilgili bilgilerin detaylanmasına yardımcı olur. Özellikle nitelik bildiren kelimeler, insan zihnindeki bazı şeylerin çeşitli yönlerden daha da netleşmesini sağlar.

²³ Argunşah, *Ömer Seyfettin, Hikâyeler 1*, s. 13.

Renkler

Renklerle ilgili kelime çeşitliliği ve kullanım sıklığı yine SF'de daha fazla görülmektedir. Bu durum, betimlemenin çok yer almasına ve renklerin de nitelik bildiren kelimeler içinde bulunmasına bağlanabilir. SF'de bulunan *bembeyaz*, *siklamen*, *turuncu*, *sarar-*, *mavileş-* kelimeleri ÖS'de bulunmamaktadır. Sadece *siyah* rengin incelenen hikâyelerde ÖS'de fazla olması (ÖS 4, SF 2) dikkat çekmiştir. *Pembe* SF'de 5 kez geçmiş, ÖS'de *peembeleştir-* olarak 1 kez yer almıştır. Aşağıdaki tablo, renklerin kullanılmasıyla ilgili durumu daha net göstermektedir.

Tablo 4: Renkler

	Ö S	ÖS/941 2	SF	SF/897 5	GÖ	GÖ/92901 5	İG	İG/97514 1
renk	2	%0,02	12	%0,13	591	%0,06	545	%0,06
Beyaz	7	%0,07	19	%0,21	400	%0,04	282	%0,03
bembeyaz	-	-	3	%0,03	24	%0,003	10	%0,002
mavi	2	%0,02	7	%0,08	113	%0,01	142	%0,01
sarı	2	%0,02	10	%0,11	169	%0,02	157	%0,02
kırmızı	1	%0,01	4	%0,04	158	%0,02	224	%0,02
kıpkırmızı	1	%0,01	2	%0,02	18	%0,002	15	%0,002
sapsarı	1	%0,01	2	%0,02	12	%0,001	9	%0,001
siyah	4	%0,04	2	%0,02	234	%0,03	153	%0,02
yeşil	1	%0,01	3	%0,03	233	%0,03	204	%0,02
siklamen	-	-	1	%0,01	-	-	-	-
turuncu	-	-	1	%0,01	5	%0,001	14	%0,001
Toplam	21	%0,22	66	%0,74	195 7	%0,21	175 5	%0,18

Tabloya göre SF'nin renkleri kullanma sıklığı hem ÖS'yi hem de genel ortalamayı büyük farkla geçmiştir. Görülüyor ki SF, nesnelerin de niteliklerini ön plana çıkarıp ayrıntılı bir tasvir

yapmıştır. Bu veri, SF'de gözlemin ne kadar ön planda olduğunu da göstermektedir. Pekiştirme sıfatları da SF'nin ele alınan hikâyelerinde daha fazla görülür. *Bembeyaz, sapsarı, kıpkırmızı, yepyeni, capcanlı, büsbütün* örnekleri gibi.

Sayılar

Ele alınan metinlerdeki sayıların da SF'de çoğunlukta olduğu gözlenmiştir. Sıfatlar içinde de yer alan sayılar ve türevlerinin kullanımlarına şunları örnek gösterebiliriz:

Tablo 5: Sayılar

	ÖS	ÖS/941 2	SF	SF/897 5	GÖ	GÖ/92901 5	İG	İG/97514 1
bir	32 2	%3,42	37 9	%4,22	2815 7	%3,03	2928 6	%3,00
iki	18	%0,19	30	%0,33	2879	%0,31	2294	%0,24
üç	8	%0,08	13	%0,14	1046	%0,11	749	%0,08
dört	6	%0,06	11	%0,12	573	%0,06	328	%0,03
beş	7	%0,07	11	%0,12	617	%0,07	324	%0,03
altı	4	%0,04	2	%0,02	245	%0,03	45	%0,005
yedi	1	%0,01	8	%0,09	162	%0,02	184	%0,02
yarım	6	%0,06	4	%0,04	139	%0,01	131	%0,01
çeyrek	2	%0,02	2	%0,02	23	%0,002	23	%0,002
buçuk	1	%0,01	5	%0,06	-	-	48	%0,005
çift	1	%0,01	4	%0,04	95	%0,01	114	%0,01
tek	12	%0,13	2	%0,02	404	%0,04	833	%0,085
yüz	10	%0,11	1	%0,01	320	%0,03	483	%0,050
tane	3	%0,03	7	%0,08	213	%0,02	273	%0,03
Top- lam	40 1	%4,26	47 9	%5,34	3487 3	%3,75	3511 5	%3,60

Yukarıdaki tabloya göre, ÖS'de fazlaca yer alsada sayılarla ilgili olarak SF'de ÖS'ye göre daha fazla kullanım sıklığı bu-

lunmaktadır. SF'nin ortalamayı bile geçtiğini, kendisine en yakın sayının da GÖ'de bulunduğunu, SF'nin hikâyelerinde sayıları aktif ve yoğun şekilde kullandığını söyleyebiliriz. Sayıların çok kullanılması da ayrıntıya, tasvire önem vermenin bir göstergesidir.

İsim, sayı sıfatı veya belirsizlik sıfatı olarak çok fazla kullanılan *bir* kelimesi ÖS'de 322 ve SF'de 379 ile yine SF'de fazladır. *Bir* kelimesi her iki yazarın eserlerinde de sıklıkta ilk sırayı almaktadır. Genel ortalamaya bakıldığında da İG'de ilk, GÖ'de ikinci sıradadır. *Bir* ile hemen hemen aynı anlamda olan *tek* kelimesi ÖS'de 12, SF'de 2, İG'de 833, GÖ'de 404 iken *yeğâne* ise ÖS'de 1 kez bulunup SF'de bulunmamaktadır. İG'de bu kelimenin sıklığı 13, GÖ'de 69'dur. Burada *yeğâne* kelimesi, günümüze yaklaştıkça Arapça ve Farsçadan dilimize giren kelimelerin kullanım sıklığının gittikçe düştüğüne örnek de olmaktadır.

Sayılar gibi çokluk bildiren *fazla, çok, gayet, oldukça* kelimelerine topluca bakıldığında, SF'nin ÖS'ye göre söz konusu kelimeleri de sık kullandığı görülmekte, bu durum da sayılar gibi ayrıntıya dikkat edildiğini göstermektedir.

Tablo 6: Fazla, gayet, oldukça, çok

	ÖS	ÖS/ 9412	SF	SF/ 8975	GÖ	GÖ/ 929015	İG	İG/ 975141
Fazla, çok, gayet, oldukça	34	%0,36	43	%0,48	3950	%0,43	6742	%0,69

Son yıllarda yayımlanan GÖ ve İG'nin sıklık sözlükleri de dikkate alındığında, sadece *gayet* kelimesinin azalma eğiliminde olduğu göze çarpmakta, diğerleri günümüzde canlılığını korumaktadır. Özellikle son yılların sıklık sözlüğünde (İG) ise çokluk bildiren bu kelimelerin önemli oranda arttığı görülür.

Yukarıdaki verilere göre SF'de *nasıl, bir, bu, her, uzun, iki, üç, dört, beş, küçük, bütün, çok, büyük, ağır, güzel* kelimeleri; ÖS'de *bir, bu, bütün, büyük, her, asil, iki, küçük, yavaş* gibi kelimeler, sık kullanılan ilk 50 kelime arasında yer almaktadır. Görüldüğü

gibi ilk 50'ye göre betimlemeye önem veren SF'de sıfat ve yerine göre zarf türünde olan kelimelerin ÖS'den fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Duyu Organlarıyla İlgili Kelimeler

Bak-, *gör-* ve *göz* kelimeleri sıfatlar için önemlidir. Neticede bu üç kelime ve türevleri sıfatlara yöneliktir. Bakan ve gören insan sıfatları daha iyi fark eder. Tabloya bakıldığında bu üç kelime ÖS'de de SF'de de ortalamadan fazladır. Bu durumda her iki yazarın da ortalamadan fazla dikkatlerinin, gözlemlerinin olduğu, tasvire yer verdikleri görülüyor. Ancak bu kelimeler SF'nin eserlerinde bariz bir şekilde daha fazladır.

Tabii ki insan beş duyudan biri olan göz dışında diğer duyu organlarının etkisiyle de sıfatları fark eder. Ancak aşağıda görüldüğü gibi beş duyuyla ilgili kelimelerin kullanım sıklığı değişmektedir. En etkilisi görme duyusudur. *Burun* ve *dil*, her iki yazarda birer kez görülürken diğerleri SF'de daha çoktur.

Tüm bu sonuçlar, beş duyu organıyla fark edilen sıfatların, gözlem ve izlemenin SF'de yoğun olduğunu açıkça göstermektedir.

Tablo 7: Beş duyu organıyla ilgili kelimeler

	ÖS	ÖS/9412	SF	SF/8975	GÖ	GÖ/929015	İG	İG/975141
bak-	33	%0,35	49	%0,55	1187	%0,13	2280	%0,23
gör-	34	%0,36	48	%0,53	2600	%0,28	2799	%0,29
göz	20	%0,21	44	%0,49	1817	%0,20	1799	%0,18
kulak	3	%0,03	9	%0,10	230	%0,02	311	%0,03
dil	1	%0,01	1	%0,01	796	%0,09	134	%0,01
burun	1	%0,01	1	%0,01	99	%0,01	182	%0,02
deri	-	-	7	%0,08	97	%0,01	204	%0,02
Toplam	92	%0,98	159	%1,77	6826	%0,73	7709	%0,79

Tabloda *dil* kelimesinin sıklığı, GÖ'de İG'ye göre fazladır. Çünkü GÖ'de hem *organ* hem *lisan* anlamındaki *dil* kelimesi

birlikte değerlendirilmiş, anlamlarına göre ayırım yapılmamıştır. İG'de ise dil kelimesinin her iki anlamda kullanım sayısı toplamda 558 adettir.

Görüldüğü gibi çeşitli sıfatları algılamayı sağlayan beş duyu organının metinlerdeki kullanım sıklığı SF'de ortalamayı da geçmekte, diğer tablolardaki verilerle de örtüşmektedir. Tablo da, SF'deki genel sıklık oranının fazla olmasında göz duyu organıyla ilgili kelimelerin etkisi büyüktür.

Konuşma Dili

İnceleme sırasında, üslupla ilgili olarak günlük konuşma dilinin metinlerde yer almasına, ağız kelimelerine, aynı kelimenin farklı kullanılışlarına da rastlanmıştır. Örneğin ÖS'de 3 defa rastlanan *sigara* kelimesi, SF'de *cigara* ve *cıgara* şeklinde 3 kez, *sigara* olarak 5 kez geçmektedir. Bu durum, yazarın hem üslubunu ortaya koymakta hem de konuşma ağzını daha çok yansıttığının göstergesi olmaktadır. Aynı zamanda bu durum, kişilerin yaşam tarzını aktaran günlük dilin kullanıldığını da gösterir. İG'de ise *sigara* 315 iken GÖ'de 98'dir. Görülen sonuç, günümüze doğru sigara tüketiminin artış gösterdiğini, hayatımıza ne kadar çok girdiğini de doğrular niteliktedir.

Konuşma dilinde, devrik cümleler çokça kullanılır. ÖS'de kurallı cümleler dikkat çekerken devrik cümle çok fazla görülmez. SF'de ise devrik cümle oldukça fazladır. Yazarın devrik cümleye metinlerde fazla yer vermesi, günlük konuşma dilini yazı diline daha çok yaklaştırmış ve anlatımına canlılık kazandırmıştır. Bunlardan başka her iki yazarın üsluplarında genel olarak kişilerin konuşmalarının olduğu gibi aktarıldığı dolaysız anlatımlar yer almaktadır. Bu durumda olay zamanının kimisi, metindeki zamanla, anlatma zamanıyla çakışmaktadır. Dolayısıyla fiillerin zamanlarında değişiklikler görülmektedir.

Diyalogu Yansıtan Kelimeler

ÖS'de sadece *de-*, *söyle-* fiillerinin fazla oluşu ve *evet*, *hayır*, *değil* kelimelerinin ilk 50 kelime içinde olması, ÖS'de karşılıklı konuşmanın, diyalogun fazla olduğunun göstergesidir.

Tablo 8: Diyalogu yansıtan kelimeler

	ÖS	ÖS/941 2	SF	SF/897 5	GÖ	GÖ/92901 5	İG	İG/97514 1
de-	12 8	%1,36	94	%1,05	3977	%0,43	5419	%0,56
söyle-	35	%0,37	24	%0,27	2203	%0,24	2140	%0,22
evet	27	%0,29	9	%0,10	315	%0,03	464	%0,05
hayır	22	%0,23	5	%0,06	242	%0,03	341	%0,03
değil	36	%0,38	23	%0,26	2554	%0,27	3273	%0,34
yok	33	%0,35	24	%0,27	1381	%0,15	2130	%0,22
Top- lam	28 1	%2,99	17 9	%1,99	1067 2	%1,15	1376 7	%1,41

Toplam sıklık sayısı, ÖS'nin SF'yi ve ortalamayı büyük oranda geçtiğini göstermektedir. Millî edebiyat akımının öncülerinden olması, Ali Canip'le *Yeni Lisan* hareketini başlatıp *Genç Kalemler* dergisinde yazılar yazması, dilde sadeleşme hareketlerinin içinde yer alması, halka mesaj verme gayretinde olması gibi Ömer Seyfettin'in genel olarak yaşamı düşünüldüğünde, hikâyelerindeki harekete dayalı fiillerin ve konuşmanın, diyalogun fazla oluşunun sebebi daha iyi anlaşılmaktadır.

Ulaşım Araçları

Dikkat çeken diğer nokta ise metinlerdeki ulaşım araçları ile ilgili söz varlığıdır. Bulunulan dönemin gelişimi hakkında bilgi de veren ulaşım araçlarından SF'de *araba* 6, ÖS'de 3 kez yer almıştır. *Tramvay*, *otomobil*, *otobüs* gibi araç isimleri ÖS'de yer almazken SF'de *tramvayın* 18, *otomobilin* 22, *otobüsün* 2, *taksin* 2, *denizaltının* 1, *kamyonun* 2 kez bulunması, ulaşım araçlarının zamanla çeşitlenerek arttığını gösterir. *At* hayvanına SF'de rastlanılmamışken ÖS'de atın 3 kez bulunması dikkat çeken diğer özelliktir. Atın ÖS'de olması, ÖS zamanında ulaşım araçlarının SF dönemine göre az olmasına ve bu dönemde atın, at arabalarının fazlaca kullanılmasına bağlanabilir.

Sonuç

Türk hikâyeciliğinin iki büyük ismi olan Ömer Seyfettin ve Sait Faik'in kullandıkları dilden üsluplarına doğru yola çıkarak, söz konusu şahsiyetlerin dil özellikleri, bu özelliklerin eserlerine yansımaları, çeşitli kelimeleri kullanım sıklıkları ve bunun sonucunda da üslupları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca genel ortalamaya göre kıyas yapabilmek için de Gökhan Ölker ve İlyas Göz'ün sıklık sözlüklerinden de yararlanılmıştır. Ancak bu değerlendirme için Gökhan Ölker'in sıklık çalışması daha çok dikkate alınmıştır. Çünkü GÖ, 1945-50 yılları arasını incelediği için tarih olarak her iki yazara daha yakındır.

Buna göre incelenen metinlerde, Sait Faik ve Ömer Seyfettin'in gözleme oldukça yer verdiği görülmüştür. Ancak SF'de, gözleme dayanarak tasvirleri ve dolayısıyla nitelik bildiren kelimeleri, sıfatları, zarfları daha çok kullandığı ve bundan dolayı da uzun cümlelere yer verdiği göze çarpmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, durum öykülerinde tasviri de yansıtan isim, sıfat gibi kelime türlerinin sıklıkla kullanılması, canlı bir üslup kullanan SF'de de görülmektedir.

Renklerle ilgili kelime çeşitliliği ve kullanım sıklığı da SF'de fazladır. Buna göre SF, yine canlı bir üslupla tasvire ve ayrıntıya yer verdiği göstermiştir. Aynı şekilde sıfatlarla da ilişkili olan sayılar da SF'de ortalamayı geçmektedir. Sayıların aktif ve yoğun şekilde kullanılması, onun yine ayrıntıya önem verdiğinin işaretidir.

Bunların yanında çokluk bildiren *fazla*, *gayet*, *oldukça*, *çok* kelimelerinin toplamda SF'de fazla olması onun detaylara önem verdiğinin, yine sıfatlar için önemli olan *bak-*, *gör-* fiilleri ile beş duyu organının, özellikle *göz* kelimesinin de yoğun olması ÖS ve SF'nin dikkatlerinin fazla olduğunun göstergesidir. Hatta SF'de sıklığın açık arayla önde olduğu dikkat çeker.

İnsanla ve onun çeşitli özellikleriyle ilgili kelimelere bakıldığında da eserlerinde insanı, sıradan insanı esas alan SF'de sıklığın daha fazla olduğu göze çarpar.

ÖS'de sıklığı fazla olan *de-*, *söyle-* fiilleri; *evet*, *hayır*, *yok*, *değil* kelimelerinin varlığı da karşılıklı konuşmanın, diyalogun fazla olmasıyla ilgilidir. Ancak konuşma dilinin doğal bir üslupla SF'nin eserlerine yansdığı görülür. Buldukları dönemin gelişmişliğini göstermesi bakımından hem çeşitliliği hem de sık kullanılması yönüyle değerlendirildiğinde, ulaşım araçları SF'de fazla yer almıştır. Hem ÖS'nin hem SF'nin sıklıkta ilk 50 kelimesi incelendiğinde de yukarıdaki özellikler genel olarak teyit edilmiştir. Buna göre, sıfat, zarf türündeki kelimeler SF'de daha fazla kullanılmıştır. Diyalogu yansıtan *de-*, *söyle-* fiilleri; *evet*, *hayır* kelimeleri de ÖS'de daha fazladır.

Sonuç olarak Sait Faik, durum hikâyesinin; Ömer Seyfettin, olay hikâyesinin temsilcileri olarak, bu tür hikâyelerin özelliklerini eserlerine de yansıtmışlardır. Görüldüğü gibi dil; insanların benimsediği yaşam tarzı, dönemi, üslubu gibi pek çok konuda, kişiyi tanıtıcı ipuçları da vermektedir.

Kaynaklar

- Aktaş, Şerif. *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları:30, 1993.
- Argunşah, Hülya. *Ömer Seyfettin-Hikâyeler 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- Börekçi, Muhsine ve Tepeli, Yusuf. "Tarık Buğra'nın 'Ömer' Adlı Hikâyesinin Dil ve Üslup Açısından Tahlili", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 6 (1996): 29-66.
- Çalışkan, Adem. "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research* 7/34 (2014): 29-52.
- Çetışli, İsmail. *Metin Tahlillerine Giriş 2*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Çotuksöken, Yusuf. *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim, 2012.
- Göz, İlyas. *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları, 2003.

- Gündoğdu, Ayşe Eda. "Haldun Taner'in Konçınalar Adlı Öyküsünün Biçembilimsel Açıdan İncelenmesi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/8 (2012): 40-50.
- Necatigil, Behçet. *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları, Sayı: 952, 2007.
- Ölker, Gökhan. *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası)*. Konya: Kömen Yayınları, 2011.
- Ölker, Gökhan. "Mustafa Kutlu'nun 'Kara Kumudur Kalan' Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Dil ve Üslup Değerlendirmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17 (2017): 427-435.
- Özbay, Hüseyin. *Çolpan'ın Şiirleri*. Ankara: TKAE Yayınları, 1994.
- Polat, Nâzım Hikmet. *Ömer Seyfettin. Bütün Hikâyeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Sait Faik. *Sait Faik-Bütün Eserleri 2, Şahmerdan-Lüzumsuz Adam*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974.
- Sait Faik. *Mahalle Kahvesi*. İstanbul: Varlık Yayınları, Sayı: 45. 1950.
- Sait Faik, *Sait Faik-Bütün Eserleri 1, Semaver/Sarnıç*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1973.
- Sarıkaya, Bünyamin. "Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil-Üslup ve Cümle Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi / International Journal of Turkish Literature Culture Education* 5/1 (2016): 351-370.
- Vardar, Berke. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MULTILINGUAL, 2002.
- "Üslup", <http://www.tdk.gov.tr>.